

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 11 февраль куни мамлакатимизга амалий ташриф билан келган Қозоғистон Республикаси Бош вазири Алихан Смаиловни қабул қилди.

Ўзбекистон билан Қозоғистон ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорлик муносабатларини янада ривожлантириш ва кенгайтириш масалалари муҳокама қилинди.

Учрашув аввалида Бош вазир Алихан Смаилов давлатимиз раҳбарига Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаевнинг саломини ва энг эзгу тилаklarини етказди.

Ўтган йил декабрь ойидаги саммитда Ўзбекистон ва Қозоғистон етакчилари эришган келишувларнинг амалга оширилишини таъминлаш борасида икки мамлакат ҳукуматлари томонидан

қабул қилинаётган чоралар кўриб чиқилди.

Товар айирбошлаш ҳажминини ошириш ва унинг кўрсаткичлари мувозанатли бўлишига эришиш учун қулай

шарт-шароитлар яратиш, янги sanoat кооперацияси ва логистика марказлари ташкил этишни жадаллаштириш, сув, энергетика ва транспорт-коммуникация соҳаларида ўзаро манфаатли

ҳамкорликни кенгайтириш, ҳудудлараро мулоқотлар ва маданий-гуманитар аламинини фаоллаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

ЎЗА

ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИНИ КУЧАЙТИРИШ ЧОРАЛАРИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Президент Шавкат Мирзиёев раислигида 11 февраль куни йўлларда инсон хавфсизлигини таъминлаш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

— Бу масалани охириги беш йилда бирор раҳбар, бирорта ташкилот жиддий ва таҳлилий муҳокама қилмаган. Мазкур соҳа бўйича қонунлар, ишлар мутлақо қониқарсиз. Йўл ҳаракати хавфсизлиги масаласи издан чиқиб кетган. Бу одамларнинг эътирозига сабаб бўлган, — деди давлатимиз раҳбари.

Мамлакатимизда 2021 йилда 10 мингдан зиёд йўл-транспорт ҳодисаси содир этилиб, уларда 9 мингдан ортиқ инсон жароҳатланган. Энг ачинарлиси, 2 минг 500 га яқин одам ҳалок бўлган.

Таҳлилларга кўра, йўллардаги фалокатларнинг 25 фоизи йўл ҳолати ёмонлиги ва инфратузилмаси оқилана ташкил этилмагани оқибатида келиб чиқмоқда. Масалан, Поп билан Тўрақўрғон, Жарқўрғон ва Денов, Самарқанд билан Ғузор ўртасидаги йўллар, А-373 йўлининг Ёзёвон туманидан ўтган қисмида ҳар йили ўнлаб одамлар ҳалок бўлмоқда. Афсуски, бундай хавфли кўчалар ҳар бир вилоят, ҳар бир туман ва шаҳарда бор.

Йиғилишда йўл-транспорт ҳодисалари кўп содир бўлаётган ҳудудлар кўрсатиб ўтилиб, мутасаддиларига интизомий жазо чоралари белгиланди. Наманган вилояти ички ишлар бошқармаси бошлиғи, Андижон ва Самарқанд вилоятлари йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармалари бошлиқлари лавозимидан озод қилинди.

Қайд этилганидек, транспорт ҳодисаларининг кўпига ҳайдовчиларнинг йўл қоидаларини қасдан менсимаслиги ва тажрибасизлиги, пиёдаларнинг қоидаларга амал қилмаслиги ҳам сабаб бўлмоқда. Шу боис, бу йил барча ҳудудларда “Хавфсиз йўл ва хавфсиз пиёда” умуммиллий дастури амалга оширилиши таъкидланди.

Қонунчилик палатаси ва мутасадди идораларга йўл ҳаракатига оид қонун ҳужжатларини қайта кўриб чиқиб, тубдан такомиллаштириш вазифаси қўйилди. Чунки кўпол қоидабузарликлар, уларни тақрор содир этиш ҳолатлари кўпайган.

Жазо муқаррарлигини таъминлаш мақсадида бундан буён ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун жарима балллари тизими жорий этилиши белгиланди. Масалан, ҳайдовчи тезликни оширса, 1 балл, қизил чироқда ўтса, 3 балл ҳисобланади. Агар бир йилда қоидабузарликлар жами 12 баллдан ошса, ҳайдовчи автомобиль бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилинади ва қайта имтиҳон топширади.

Бундан ташқари, ҳайдовчиларнинг жавобгарлигини мажбурий суғурта қилишда тўланадиган суғурта бадалли миқдорини жарима балллари билан келиб чиқиш белгиланиш тартиби жорий этилади.

Шунингдек, автомобилни тартибсиз бошқариб, бошқа ҳайдовчиларга ҳалақат қилганлик учун алоҳида “Йўл безорилиги” деган янги жавобгарлик тури киритилади.

Давлатимиз раҳбари йўл ҳаракати қоидаларини эскирганини таъкидлаб, уларни халқаро стандартлар асосида, мутахассислар ва ҳайдовчилар фикрини ўрганган ҳолда янгилаш бўйича топшириқ берди.

Йиғилишда ҳайдовчиларни тайёрлаш ва имтиҳон қилиш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Юртимизда автотранспорт воситалари йилдан-йилга кўпайиб, ҳайдовчиларнинг малака даражаси ва ўзаро ҳурмати, аксинча, пасайиб бормоқда. Йўл-транспорт ҳодисаларининг 75 фоизини 35 ёшгача бўлган ҳайдовчилар содир этган. Автоматлашдан

ўқитилаётган китоблар ғализ, ўқув дастури эскича.

Шу боис, бундай мактабларда таълим сифатини назорат қилиш вазифаси Ички ишлар вазирлигига юклатилди. Автоматлаш ва имтиҳон марказларига бўлган талабларни қайта кўриб чиқиш, ҳайдовчиликка ўқитиш самарадорлиги ва ўқитувчиларнинг малакасини ошириш бўйича кўрсатмалар берилди.

Транспорт оқимини бошқаришнинг энг самарали йўли — рақамлаштириш. Лекин бу борадаги ишлар етарли эмаслиги кўрсатиб ўтилди.

Хусусан, “рақамли бошқарув” Тошкент шаҳридаги жами 602 та чорраҳадан 111 тасида бор, холос. Бошқа шаҳарларда эса бундай тизим йўқ.

Тошкент шаҳар ҳокимлигига пойтахт йўлларида ҳаракат бошқарувини рақамлаштириш, икки йилда барча чорраҳаларни рақамли тизимга ўтказиш вазифаси қўйилди. Ҳудудларда шундай тизимни жорий этиш вилоят ҳокимлари зиммасига юклатилди.

Нукус шаҳри ва вилоят марказларида йўл ҳаракатини бошқариш ва хавфсизлигини таъминлаш бўйича ҳудудий концепциялар ишлаб чиқиш зарурлиги таъкидланди.

Йиғилишда йўллар ҳолати ва инфратузилмасидаги муаммолар ҳам таҳлил қилинди.

Ўтган йили йўл ҳаракатига оид масалалар бўйича аҳолидан 10 мингдан зиёд мурожаат бўлган. Жумладан, транспорт серкатнов бўлган 2 мингдан ортиқ чорраҳа ва 10 мингга яқин пиёда ўтиш йўлагига светофор ёки бошқа воситалар билан жиҳозланмаган. Аҳоли пунктларида 15 минг километрга яқин пиёда ва велосипед йўлакларини етиштирмади.

Бундан ташқари, йўл белгиси ва кўрсаткичларининг ярми эскириб кетган. Вилоят ҳокимликлари қарашли йўл белгилари ва светофорлар ўрнатишга масъул корхоналарнинг кўп техникаси эскирган. Энди бу корхоналар ўша ҳудуддаги йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармаси тасарруфига ўтказилиши белгиланди.

Вилоят ва туман марказларида йўл белгилари, светофор ва ёриткичлар ўрнатиш, чиқиқлар чиқиш, пиёдалар йўлагини белгилаш, умуман, йўлларни тартибга солишга фақат Йўл ҳаракати хавфсизлиги тизими масъул бўлади. Бу ишларни молиялаштириш учун тизимда “Хавфсиз йўл ва хавфсиз пиёда” республика ва вилоят жамғармалари ташкил этилади.

Бундан ташқари, йўл белгиларини ишлаб чиқаришда “Автоёул”нинг монополияси бекор қилинади ва ушбу соҳага тадбиркорлар жалб этилади.

Давлатимиз раҳбари кўчалардаги ҳаракатни ҳайдовчи ва пиёдалар учун қулай ташкил қилиш бўйича кўрсатмалар берди.

— Йўлларда тартиб-қоидалар илм билан ҳамохан бўлиши керак. Йирик шаҳарлардаги марказий кўчаларда тезлик чекловларини оқилана белгилаш лозим. Жумладан, мактаб ва боғчалар олдида тезлик 30 километрдан ошмаслиги шарт. Айрим гавжум кўчаларда эса ҳозирги 70 километр соатдан 60 километргача тушириш зарурати бор, — деди Шавкат Мирзиёев.

Шу боис, соҳага ихтисослашган илмий-амалий марказ ташкил этиш вазифаси қўйилди.

Йиғилишда муҳокама қилинган масалалар юзасидан соҳа мутасаддилари, ҳокимлар сўзга чиқди.

ЎЗА

ҲУДУДЛАР ҲАЁТИ

МУАЗЗАМ ЗАМИННИНГ МУНАВВАР ИСТИҚБОЛИ

Давлатимиз раҳбари куни кеча Самарқандга ташриф буюриб, ҳудудни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳоли учун муносиб турмуш шароити яратиш бўйича лойиҳалар билан танишди, кўзи оғизлар мактаб-интернати ўқитувчи ва ўқувчилари, фаоллар билан учрашувларда ихтисослашган таълим соҳасини янада такомиллаштириш, бунинг учун замонавий шароитлар яратиш, маҳалларда янги тизимни ривожлантириш ва ёш авлодни камол топтириш ишларига алоҳида эътибор қаратди.

Давоми 2-бетда

ДИЛДАГИ ГАПЛАР

ШОИРНИНГ УНУТИЛМАС БОҒИ

Президентимизнинг “Оташин шоир, таржимон ва драматург Усмон Носир таваллудининг 110 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида”ги қарорини ўқиб...

XX аср ўзбек шеърининг тарихида худди чақмоқдек барчанинг эътиборини тортган Усмон Носир нисбатан қисқа умр кўрди. Бироқ ундан эслашга муносиб адабий мерос — шеърини тўпламлар, достонлар, драмалар, таржима асарлари мерос қолди. Ўз вақтида шеърлари тилларда дoston бўлган шоирнинг кўнгли бўстонидан униб чиққан чечаклар ҳали-ҳануз ўз ифори, таровати ва

ғўзаллиги билан барчани ҳайратга солади. Шоирнинг оташин шеърлари ҳар кимнинг қалбига етиб боради. Юрак тугўнларини, таассурот ва ҳис-туйғуларини табиий бир тарзда шеърини мисраларга жойлайди шоир. Унинг шеърларида мусиқий оҳанг мазмун билан уйғунлашади.

Давоми 2-бетда

Бўш турган ерда ўн кун, узоғи билан ўн беш кун ичида барча шароитларга эга, замонавий уй бунёд бўлишини аксарият инсонлар тасаввур ҳам қила олмаслиги табиий. Тасаввур қилганида ҳам, бунақа уйлар мустақкам бўлмайди, деган ҳаёлга бориши мумкин. Чунки азалдан уй қуриш машаққатини яхши билишган. Шу маънода ҳам бир пайтлар овлоқ жой ҳисобланган пойтахтимизнинг Сирғали туманидаги катта майдонларда мўъжизадек қад ростлаган шаҳарча кўпчилик юртдошларимизнинг хайратини оширгани бор гап. Аммо бутун давр шиддаткор, шунга монанд барча жабҳада тезкорлик, замонавийлик бирламчи ўринга чиқди. Хусусан, уй-жой масаласида ҳам. Юқорида тилга олинган тез ва сифатли тайёр бўладиган йиғма уйлардан Европа, АҚШ, Туркия, Швейцария каби ривожланган мамлакатлар аҳолиси кенг фойдаланади.

ТАРАҚҚИЁТ МЕЗОНЛАРИ

ЧЕККА ХУДУДЛАРДА ЙИҒМА ЗАМОНАВИЙ УЙЛАР

АРЗОН, ҚУЛАЙ, СИФАТЛИ

ОДАМЛАР ҲАМ УЙЛИ, ҲАМ ИШЛИ БЎЛАДИ

Анджон вилоятининг Қўрғонтепа тумани ҳокими Элёрбек Набижонов 2019 йилда Туркияга хизмат сафари пайтида ана шундай уйларни алоҳида ўрганган ва тумандаги йирик пахтачилик кластери — “KhanTex Group” МЧЖнинг хорижлик мутахассислари учун йиғма уйлардан олиб келганди.

Айни пайтда 10 дан зиёд давлатга калава-ип ва тайёр трикотаж маҳсулотларини экспорт қилаётган “KhanTex Group” МЧЖда 5500 нафар маҳаллий ишчидан ташқари 25 нафар хорижлик мутахассис ҳам фаолият юритади. Улар туманинг “Чорвадор” МФЙ ҳудудига жойлаштирилган замонавий, ихчам ва сифатли хизмат уйларида истиқомат қиляпти. Умумий 1,4 гектар ер майдонидagi замонавий хизмат уйларини туркиялик мутахассисларнинг ўзлари қисқа фурсатда қурган. 30 га яқин уйдан иборат кичик шаҳарча, уйлар ичидagi шароитларга туман аҳли ҳавас қилганди. Зилзилага бардошли, ёзда салқин, қишда иссиқ бу хизмат уйлари ёнида келгусида қўшимча янги лойиҳа асосида кафе, умумий овқатланиш шохобчаси, болалар ўйингоҳи, мини футбол, теннис майдони, автотураргоҳ қуриш кўзда тутилган.

Сир эмаски, қишлоқ аҳли ўз хонадонида ҳаммоми, замонавий ошхонаси бўлишини орзу қиладди. Шаҳардаги сингари ҳамма қўлайликлар унинг ичида бўлишини истайдиган бундай

одамлар учун ҳудди шу имкониятларга эга бўлган арзон уйлар айни муддао. Шундай йиғма уй 68 квадрат метр жойни эгаллаган ва ўша пайтда 110 миллион сўмга айланган. Бугунги кунда 160 миллион, мебеллар билан тўлиқ жиҳозланган тақдирда 220 миллион сўмга борадиган бу уйлар ҳозирги замонавий уйлар нарҳига нисбатан қарийб икки баробарга арзонлиги билан қишлоқ одамларини қизиқтирмоқда.

Қўрғонтепа туманида аҳоли сони кўплиги боис, иш ўринлари муаммо экани, аксарият ёшлар мавсумий ишлар билан бандлиги ҳақида давлатимиз раҳбари ҳам кўп бор гапирган. Аниқ рақамларга таянадиган бўлсак, бугунги кунда ҳудудда 9 минг нафар фуқаро ишсиз, четда юрганлар 14 минг нафар. Сўнгги пайтдаги ўзгаришлар, четдан кираётган инвестициялар ҳисобига туманда 17 минг ишчи ўрни яратилиши кўзда тутиляпти.

Ана шундай режалар, янги лойиҳалар билан танишиш мақсадида Қўрғонтепага келган Анджон вилояти ҳокими Шўхратбек Абдурахмонов “Чорвадор”даги замонавий уйлар билан яқиндан танишиб, тумандаги уйга муҳтож одамларга ҳам шу уйлارни ипотека кредити асосида беришни таклиф қилди. Энг муҳими, уй олиш истагида бўлган, аммо маши ийқўлигидан ўйланиб турганлар ҳам бу борада муаммога дуч келмайди. Бундай фуқаролар ҳам уй, ҳам иш билан

таъминланади. Шуларни ҳисобга олган туман ҳокими яна Туркияда бўлиб, “Hekim Holding” ва-киллари билан учрашди.

Элёрбек Набижонов туркиялик ишбилармонларга мазкур уйлар материалларини Қўрғонтепа туманида ишлаб чиқариш ва тайёрлашни таклиф этди. Чунки уйни тайёрлаш учун керак бўладиган иккита маҳсулотдан ташқари, барчасини ўзимизда ишлаб чиқариш мумкин. Битта уйни Туркиядан олиб келиш харажати 7000 долларга тушишини ҳисобга оладиган бўлсак, уйларни ўзимизда тайёрлаш улар нарҳини янада арзонлашига олиб келади. Қолаверса, камида 100 киши иш билан таъминланади.

Айни пайтда қўрғонтепалик 15 киши турк мутахассисларидан иш ўрганиб келишга тайёрлан-япти. Турклар шуни маъқул топди. Аслида ҳам иш 100 кишидан кўра, 15 кишига пухта ўргатил-са, улар ёрдамида қолганларга ўргатиш осон кечади. Худудда ташкил этиладиган алоҳида холдинг таркибидаги қурилиш материаллари, бўёқ, пластик, озиқ-овқат, машина ва ускуналар ишлаб чиқарадиган корхоналар, ширкатлар эса аҳолини иш билан таъминлаш ва арзон маҳсу-лот ишлаб чиқаришда муҳим ўрин тутади. Хул-лас, яқин келажақда Ўзбекистоннинг энг чекка ҳудуди — Қўрғонтепа вилоят, мамлакат, қола-верса, Марказий Осиё бўйлаб замонавий уйлар тайёрлаш марказига айланади.

Германиялик ўқитувчиларга ҳам замонавий уйлар

Яқинда Президентимиз раислигида мактаб таълимини ривожлантириш юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғи-лишида эндиликда туман, вилоят ҳокимларининг мактаб таълимига эътибори кескин қучайтирилиши таъкидланди. Шу ўринда айтиш жоизки, Қўрғонтепа тумани ҳокимининг бу борадаги режалари ҳам ғоят аҳамиятли.

Келгуси йил давомида амалга оширилиши режалашти-рилган яна бир лойиҳа туманда таълим соҳасини халқаро тажрибалар асосида ривожлантиришга хизмат қилади. Ло-йиҳа доирасида туманга хориждан малакали педагоглар ва мутахассислар таклиф этилди. Қуни кеча Германиядан 5 нафар ўқитувчи ташриф буюрди. Улар тумандаги 11 та умумтаълим мактабидagi 50 нафар ўқитувчи малакасини оширишга жалб этилади. Бу хорижлик мутахассисларга ҳам замонавий хизмат уйларида 5 таси аввалдан тайёр-лаб қўйилган.

Кафтдек бўлса ҳам бошпананг бўлсин

Халқимиз “Кафтдек бўлса ҳам бошпананг бўл-син, қолгани секин-аста бўлаверади”, деб уйсиз одамга имкон қадар ёрдам қўлини чўзишга ҳара-кат қиладди. Мамлакатимизда уй-жой масаласига жиддий ёндашилаётгани ҳам шу каби қадриятла-римизга асосланади. Топган-тутганини дастав-вал уй-жой олишга сарфлайдиган одамларимиз тўй қилгудек бўлса, ками билан бир ой, бўлмаса ярим йил аввал уйини ўнглаш ҳаракатига туша-ди. Шулардан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкин-ки, 100 йилга чидайдиган йиғма замонавий уйлар қишлоқ одамларининг ҳам вақтини, ҳам нақдчини тежаси билан аҳамиятли.

Ердан унумли фойдаланиш учун кўп қават-ли уйлар кўпайтириляётган бир пайтда, бун-дай хонадонлар ерни банд қилиб қўймайди-ми, дейишнинг мумкин. Биргина Қўрғонтепа тумани мисолида оладиган бўлсак, ҳудуддаги 3 минг нафар уйга муҳтожларнинг 2,5 минги камида 6-10 сотих ер майдонидagi уйларда яшайди. Муаммо бир оиладаги 3-4 нафар ўғил фарзандни уйлагач, шу битта ҳовлига сиғдира

олмасликда. Биз айтётган 4-5 хонали замона-вий уйлар атиги 1 сотихга жойлашиши масала-га ечим бўлиши мумкин.

Шу ўринда бир нарсани айтиб ўтиш керак, чет элларда оммалашган мазкур уйлар сал ўзбек-чалаштириляпти. Халқимизнинг болажонлиги кўзда тутилиб, болалар ётоқхонаси, қариялар-ни эъозлашимиз инobatга олиниб, 2 та катта-лар ётоқхонаси қилиш, кириш йўлакларини ҳам бироз кенгайтириш таклифи мутахассисларга билдирилди. Умуман, миллийлигимиз замона-вий уйларимизда ҳам акс этишига ҳаракат қи-линяпти. Ичида барча шароити муҳайё бўлган 2-3 та уй бир ҳовлига қўқ бериб туриши баро-бариди ноқулайликлару майда-чўйда низоларга чек қўйишга хизмат қилса ажабмас. Ўйлаймизки, Қўрғонтепада яқин келажақда амалга ошадиган ушбу лойиҳа республикаимизнинг барча ҳудудла-ри учун намуна бўла олади.

Муножат МЎМИНОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ИННОВАЦИЯ

ИНТЕГРАЦИЯ ВА ЯНГИ ЛОЙИҲАЛАР

СИФАТНИНГ ЎСИШИ, ТАННАРХНИНГ КАМАЙИШИГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Фазлиддин МЎМИНОВ,
Инновацион ривожланиш вазирлиги бошқарма бошлиғи ўринбосари

Моҳиятан “янгилашни, янгича ёндашув” маъносини англатувчи инновация, биринчи навбатда, фан-техника ютуқларини ўзида мужассам этади. Ҳаётимизнинг барча жабҳаларига ана шундай янгиланиш руҳи яратувчанлик иштиёқини олиб кириш давлат сиёсатининг пировард мақсадига айланиб бормоқда. Шу боис, ижтимоий-иқтисодий, саноат ва ишлаб чиқариш соҳаларида илм-фан ва ишлаб чиқариш узвийлигини таъминлаш, реал сектордаги муаммоларни ҳал этишга қаратилган тадқиқотлар янги лойиҳаларнинг яратилиши ҳамда татбиқ этилишига замин яратмоқда.

шароитида маҳаллий маҳсулот — ипак курти гўмбагидан оқсил партиялари ишлаб чиқарилиб, парранда ва балиқ озуқаларида қўллаш бўйича синов ўтказилди. “Inter Silk Pro” МЧЖ қўшма корхонасида табиий ипак чикиндисини комплекс қайта ишлаб чиқариш йўлга қўйилиб, оқсилнинг самарадорлигини аниқлаш бўйича кузатувлар қашқада-рё вилотининг паррандачилик илмий-тадқиқот станцияси ва “Косон гўшт-сут маҳсулотлари” МЧЖ паррандачилик ҳўжалигида олиб боришмоқда. Оқсилни синовдан ўтказиш жараёнида уни озуқа таркибига 0,5 фоиз микдорда қўллаш туҳум олиш унумдорлигини 48 фоизга, гўшт ҳажминини эса 50 фоизгача орттиш-га олиб келди.

Ушбу технологияни амалиётга жорий этиш, биринчидан, янги хоссаи озуқа яратиш имкониятини берса, иккинчи-дан, чикиндиларни утилизация қилишда қўл келади.

САҚЛАШ ВА ФОЙДАЛАНИШ УЧУН ҚУЛАЙ

муҳофаза қилинадиган ҳайвонот дунёси объектларининг ахборот-таҳлилий маълум-отлар базасини яратиш лойиҳалари ҳам амалга оширилмоқда.

Бугун энг илғор инновацион ғояларни бошқалардан кўра, тезроқ амалиётга жо-рий қилган соҳа муваффақиятга эриша-ди. Геологияга доир тадқиқот фаолиятини қўллаб-қувватлаш мақсадида Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан амалий ва инновацион лойиҳалар танлови ўткази-либ, соҳа ривожланишининг реал эҳтиёж-лари ва минтақавий муаммоларини ҳал этишга қаратилган юқори технологияли ин-новацион маҳсулотлар яратилмоқда.

Геология ва геофизика институти “На-воий кон-металлургия комбинати” АЖ билан ҳамкорликда Зирабулоқ-Зиёвуддин тоғларининг кам ўрганилган ва тўлиқ ўр-ганилганма объектларидан олтин маъдан-лашуви истиқболларини ўрганиш ва бошқа йўналишлар бўйича Марказий Қизилқум-нинг маъдан-магматик тизимларини шакл-лантириш омиллари тадқиқ қилинмоқда.

Соҳага доир янги лойиҳалардан яна бири Сижжак кони маъданларидан ва техноген чикиндилардан ванадий ажра-тиб олиш технологиясидир. Ўзбекистон-да ванадий ҳомашёсининг аниқланган

захиралари 47 миллиард тоннадан ор-тиқ, деб баҳоланади.

Ҳозирги пайтда пўлат ишлаб чиқариш саноатида кенг миқёсда ишлатиладиган ванадийга бўлган эҳтиёж импорт ҳисоби-га қопланади. Мазкур талабнинг ўрнини босувчи маҳсулотни маҳаллий ҳомашё-лардан фойдаланган ҳолда, ишлаб чи-қариш истиқболли лойиҳалардан бири ҳисобланади.

Яна бир изланиш ҳақида тўхталсак. Минерал ресурслар институти “Опмаліқ КМК” АЖ билан ҳамкорликда амалга оши-риляётган лойиҳалари орқали табиий захираларни қидириш ва қазиб олиш иш-лари самарадорлигини оширишни мақсад қилган. Тадқиқотлар натижасида Ангрен кон бошқармаси объектларида олтин таркибли маъданлар технологик татбиқ қилиниб, Хондиза ва Чинорсой конлари маъданларининг моддий таркибидagi қимматбаҳо компонентларни ажратиб олиш технологияси тақомиллаштирил-моқда.

Таъкидлаш жоиз, сўнгги йилларда муайян фан соҳалари, жумладан, ма-тематика, кимё, биология ва геология фанларининг йирик мутахассислари, соҳа бўйича кадрлар тайёрлайдиган ил-мий ва ўқув муассасалари, шунингдек, саноат ва ишлаб чиқариш корхоналари ягона мақсад асосида бирлашган ти-зимга айланди. Умумий ўрта таълимдан тортиб, олий таълим ва илмий-тадқиқот муассасалари, манфаатдор тармок кор-хоналарига ҳамкорлик механизми ишалаб чиқилиб, уларнинг ўзаро интег-рацияси учун мустақкам замин яратил-ди. Мана шундай имкониятлар маҳсулот сифатининг ошиши, таннарининг ка-майишига ва рақобатбардош бўлишига хизмат қилмоқда.

ИПАК ҚҲРТИ ГҲМБАГИДАН ОҚСИЛГА БОЙ ОЗУҚА ОЛИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Кимё фани соҳасида амалга оши-риляётган янги лойиҳалар тармоқни ривожлантиришга ҳисса қўшмоқда. Балиқчилик ва паррандачиликни ри-вожлантиришда янги, замонавий “ин-тенсив” технологиялар, бекіёс ами-нокислоталар ва протеинга бой оқсил асосидаги озуқаларнинг аҳамияти кат-та. Полимерлар кимёси ва физикаси институти олимлари томонидан ипак курти гўмбагидан оқсил ва унинг асоси-да тўйимли, протеинга бой озуқа олиш технологияси ишлаб чиқилди. Халқ ҳў-жалигининг турли соҳаларида қўлла-ниладиган хитин, хитозан, гўмбақ ёғи-ни ишлаб чиқариш жараёни экологик хавфсиз бўлиб, технологик чикиндилар

асосида органик-минерал ўғит яратиш, маҳаллий ҳомашёни ортиқча чикимлар-сиз қайта ишлаш имконини ҳам беради.

Маълумот ўрнида айтиш жоиз, амина-сахаридлар синфи вакили хитиндан тиб-биётда турли хоссаи дори воситалари, биологик фаол моддалар олинади. Эко-логик хавфсиз полимер таркибга эгаллиги боис, пахта чигити, бугдой, шолчи ва бош-қа дуккакли уруғларни экишдан аввал капсулалашда ҳам қўлланилади. Гўмбақ ёғи лак-бўёқ ва парфюмерия корхонала-ри учун қимматбаҳо ҳомашё сифатида ишлатилиши ҳам лойиҳанинг аҳамияти юқори эканини кўрсатади.

Полимерлар кимёси ва физикаси институти технологик лабораторияси

БИЛИМЛИ ЁШЛАР — ЎЗБЕКИСТОННИНГ БЕБАҲО ХАЗИНАСИ

ЎЗБЕК ОЛИММИНИНГ КАШФИЁТИ — ДУНЁ ЭЪТИРОФИДА

Дунёда интеллектуал салоҳият маҳсули бўлган ғоя ва кашфиётлар алоҳида қадрланади. Чунки ҳар қандай йўналишдаги ихтиро ёки фан янгилиги, аввало, муайян соҳа ривожига, қолаверса, мамлакатнинг иқтисодий тараққиётига хизмат қилади. Бу эса, ўз навбатида, инсон ҳаётини янада яхшилаш, бахтли ва фаровон ҳаётини таъминлашга асос бўлади.

Ўзбекистон — иқтидорлилар мамлакати. Бунини биз эмас, жaxon айтаяпти. Ўзбекистонлик ёш олимларнинг ижодий, интеллектуал, инновацион ғоя, лойиҳа ва технологиялари бутун дунё аҳлининг эътирофига сабаб бўлмоқда. Жумладан, яқинда Янги Ўзбекистон университети проректори Элёржон Жумаевнинг нанотехнологиялар йўналишида никель асосли суперқотишма ихтироси учун халқаро патент берилгани оламшумул воқеа бўлди. Ёш олим билан суҳбатимиз ихтиронинг аҳамияти ва патентлаштириш жараёни ҳақида кечди.

— Янгиликнинг аҳамияти шундаки, у асосан нанотехнологиялар, машинасозлик, аэрокосмик кемалар, умуман, учувчи жисмларни ясада қўлланадиган ўта мустаҳкам, енгил, шу билан бирга, юқори ҳароратга чидамли суперқотишма ҳисобланади. Бу илмий кашфиёт устида тўрт йилга яқин ишладим. Изланишларим бесамар кетмади. Ихтиро дунёнинг етакчи олимлари эътиборидан четда қолмади ва кўни кеча халқаро патент берилгани ҳақида хабар келди. Бу жуда ҳам ноёб материал хорижда олиб борган изланишларимга бевосита боғлиқ. АҚШда ишланганимда ушбу материалнинг хусусияти, хоссалари ўрганилган ва бошқа мураккаб кимёвий текширув жараёни ўтказилган эди. Ушбу суперқотишмага нанотехнологияларда кенг фойдаланиладиган, мустаҳкамлиги жуда юқори, мукаммал материал сифатида қаралади. Қотишма металл оиласига мансуб материаллардан кўра 30-35 фоиз мустаҳкамлиги, юқори эгилувчанлиги билан фарқ қилади.

Патентлаштириш жараёни анча вақт давом этди. Жанубий Корея патент агентлиги томонидан текширув олиб берилди. Кимёвий реакциялар ва ишлаб чиқариш жараёни ўрганилди. Лабораториялар фаолияти, вакуумда ишлаб чиқариш жараёни тўлиқ ўрганиб чиқилди, бунини патентлаштириш агентлиги вакиллари ҳам кўрсатиб берди. Шундан кейин АҚШдаги халқаро патентлаштириш агентлигида худди шундай, аммо биров мураккаб текширув жараёни ўтказилди. Халқаро патент агентлигида текширув ишлари анча юқори савияда ташкил этилди. Янгиликнинг энг кичик жиҳатларига, ички тузилишига алоҳида эътибор қаратилди.

Бу кимёвий материал ҳозир ички ёнув двигателлари ва аэрокосмик кемаларда жуда самарали ҳисобланади. Айни пайтда янгиликни ишлаб чиқаришга татбиқ этиш бўйича кўплаб тақлифлар олялган. Ҳар хил турдаги нано материалларнинг кўпи оксидланш даражаси юқорилиги ёки коррозияга учраши сабаб турли ноқулайликка олиб келиши мумкин. Никель асосли қотишмалар емирилишга бардошли ва мустаҳкамлиги юқори бўлгани учун айнан ички ёнув двигателлари, умумий автомобильсозлик, кемасозлик ва аэрокосмос соҳаларида кўплаш учун тайёр.

— Илмий янгиликдан қандай натижа кутиляпти ва бу мамлакатимиз иқтисодий тараққиётига қанчалик хизмат қилади?

— Ишлаб чиқаришга кенгроқ жорий қилсак, бу янгилик катта самара беради, деб бемалол айта оламиз. Чунки қотишма ҳар хил муҳитда синаб кўрилган. Агар уни бошқа давлатларга экспорт қилишга эришсак, натижаси юқори бўлади. Лекин ишлаб чиқаришга келсак, бу биров мураккаб жараён. Сабаби, ишлаб чиқариш асосида баъзи нозик жиҳатлар бор. Бир-икки дақиқалик янгилиши ҳам материалнинг хусусиятига таъсир қилиб, қутилган натижани бермаслиги мумкин. Агар мамлакатимизда ишлаб чиқаришга жорий қиладиган бўлсак, лаборатория ёки завод кўринишидаги корхона керак.

— Айни пайтда қалбингизда қандай кечинмалар кечаяпти?

— Патент олганимни эшитганимдан кейин АҚШдаги патент агентлиги ва аввал ўзим фаолият юритган компания раҳбарлари алоҳида кўнгирак қилиб, табриклаганида меҳнатларим ўз меvasини берганини хис қилдим. Ихтиром ҳамиятга фойдаси тегишидан қувондим. Ҳолатимни сўз билан тасвирлаб беришнинг қийин. Бу рағбат бундан ҳам яхшироқ кашфиётларга ундайди. Кашфиётнинг халқимизнинг ҳам ютуғи. Чунки мен Ўзбекистон фарзандиман. Ихтиром ҳам Ўзбекистонда халқро жамоатчиликл эътиборига ҳавола этилди. Мен бундан фахрланаман.

— Дунёнинг нуфузли олий таълим муассасалари, илмий лабораториялари ва компанияларида, хусусан, НАСА лабораторияларида илмий изланишлар қилгансиз. Президентимиз ташаббуси билан ташкил этилган Янги Ўзбекистон университетида ишга тақлиф

этилганингизда ҳеч иккиланмай, юртимизда ишлаш истагини билдирдингиз. Нима сабабдан фаолиятингизни чет элда эмас, Ўзбекистонда давом эттиришга қарор қилдингиз?

— Янги Ўзбекистон университетида тақлиф этилганимда жуда хурсанд бўлдим. Чунки дунёнинг қайси нуқтасида фаолият юритмай, Ўзбекистон фарзанди бўлиб қолавераман. Мамлакатимизнинг ҳар бир ютуғи ва юксалишидан кўксим тордек ўсади. Президентимизнинг ёшларга, илм-фан аҳлига катта эътибор қаратаётганидан хабарим бор эди. Шу боис, Янги Ўзбекистон университетида ишлаб, ёшларни юртга қараikli, салоҳиятли кадрлар этиб етиштиришга ҳисса қўишим мумкинлигини англадим. Университетнинг дунёда юқори ўринда турувчи олий таълим муассасалари билан ҳамкорлиги, ўқув дастурларининг биргаликда тузилгани, ўқув жараёни бевосита амалиёт билан боғликлиги хориждаги етакчи олий ўқув юртлари профессор олимларининг эътиборини тарта олади. Шу сабаб бу тақлиф мени бефарқ қолдирмади. Бошқа давлатларда олиб борган илмий ишларим ва кашфиётларимни Ўзбекистонда, ўз юртимизда ёшлар билан бирга амалга оширишни ният қилдим. Ҳозирги талабаларнинг кўзида ёниб турган илм-фанга ташналик ва янгиликка интилувчанлик, ўйлаимани, қарорим нотўғри эмаслигини исботлади.

— Бутун университетда қайси хорижий олий ўқув юртларининг илгор методикалари қўлланоқда?

— Янги Ўзбекистон университети ўз йўналишида “Дунёнинг энг яхши 1000 университети” рейтингида 1-ўринда турадиган Массачусетс технология институти ва Германиянинг Мюнхен техника университети билан ҳамкор. Университетга

маҳаллий мутахассислар билан бирга хорижий педагоглар ҳам жалб этилган. Олийгоҳдаги барча фундаментал фанлар бўйича илмий дастурларни ишлаб чиқиш ва ўқув жараёнига татбиқ қилиш учун TUM International ва MIT J-Well билан ҳамкорлик қилинди.

Янги Ўзбекистон университетида ўқув дастури халқаро стандартларга мос тарзда тузилган. Барча фаннинг асоси малакали кадрларни етиштиришга қаратилган. Шунингдек, Европа ва АҚШ тажрибаси асосида платформа ишлаб чиқилиб, талабаларга тақдим этилмоқда.

Бир-бирига мутаносиб, фундаментал фанлар билан бирга амалий жараёнлар талабаларга 1-курсдан бошлаб ўргатил-

моқда. Етакчи профессор-ўқитувчилар амалий ва назарий билимларни уйғунлаштирган ҳолда фаолият юритмоқда. Асосан, фундаментал билимларни шакллантиришда анимация ва презентацияларга таяниб, талабаларга фанни ҳаётимисоллар орқали тушултиришга ҳаракат қилишади. Бошқача айтганда, таълим олувчиларнинг замонавий фанларни 3D шаклда тушунишига замин яратмоқдамиз. Бундан ташқари,

сулолларга айлантирадиган йирик санаят жараёнига қадар қаратилиши мумкин.

Кимё жуда кенг соҳа. Мамлакатимиз табиий ресурсларга бой. Юртимизда барча турдаги ноёб табиий бойликлар етарли. Ахир, маҳсулот ёки табиий бойликларни фақат қазиб олиш ва экспорт қилиш эмас, балки уни қайта ишлаб, фойдалилик даражасини ошириш мумкин. Шунинг учун бу жараёнда янги кашфиёт, янги илмий ишланмалар муҳим роль

ўйнайди. Ҳозир кимё муҳандислигига ихтисослашган кўплаб санаят корхоналари ёки заводлар табиий бойлиқни хомашелигича сотиш ёки экспорт қилишга кўпроқ эътибор берапти. Агар у қайта ишланиб ёки бойитилган ҳолда экспорт қилинса, нархи тўрт-беш баробаргача ошади.

Яқинда фойдаланишга топширилган “GTL-Uzbekistan” заводи дунёдаги энг катта ва ноёб беш лойиҳадан биридир. Бундай санаят корхонаси дунё бўйича тўртта эди, бешинчиси Ўзбекистонда барпо этилди. Ўйлаимани, бу корхона юртимиз ривожига ўзгача ҳисса қўшади. Биз талабаларни етук кадр сифатида шу каби гигант корхоналарга кимё муҳандислиги бўйича тайёрлаб беришни ният қилганмиз. Ўқиш даврида талабаларнинг шундай корхоналарда амалиётини ташкил қилиш орқали ишлаб чиқаришга мослаштириб, малакали кадр сифатида етказиб берамиз.

— Кимё муҳандислиги қанчалик жозибатор бўлмасин, ўзига яраша мураккабликлари ҳам бор. Бу соҳада ўқиниш истаган ёшларни аини шу мураккабликлар биров чўчйтиши мумкин. Уларга қандай маслаҳат берган бўлардингиз?

— Кимё соҳаси ҳар хил элемент, моддаларни ўзида ҳамлаган. Радиоактив ёки ҳар хил хавфли элементлар билан ишлаш зарурати борлиги учун кўпчилик бу соҳани мураккаб деб ўйлайди. Аслида осон ишнинг ўзи йўқ. Бу борада инсон ўзига ҳос йўлни босиб ўтади. Кимё муҳандислиги ҳам жуда қизикarli, ҳам ўта масъулият талаб этадиган соҳадир. У кенг тармоқли бўлгани учун соҳага тегишли олий ўқув юртини муваффақиятли тамомлаган талабалар йирик компанияларда ишлаши табиий.

Мамлакатимизда кимё муҳандислиги соҳасида кўплаб ишлаб чиқариш корхоналари ва компаниялар фаолият юритмоқда. Табиийки, нуфузли компаниялар етук кадрларни ишга олишни мақсад қилади. Янги Ўзбекистон университети ҳам халқаро андозаларга таянган ҳолда етук кадрлар тайёрлашни мақсад қилган. Менимча, кимё фанининг тўлиқ имкониятлари ва унда эришиладиган ютуқлар аниқтиник тушултирилса, ёшларнинг бу фанга қизиқиши ортади. Бу ўз урнида, бир канча илмий муаммоларнинг ечимига хизмат қилиши баробарида дунё тан олган кашфиётлар, ихтироларга сабаб бўлади.

Рисолат МАДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

БАҒРИКЕНГЛИК

“БОЛАМ, КЕЛДИНГМИ...”

Тонг қоронғисида дарвоза тақиллади. — Ким у? — Мен, Султонбекман, она! — Вой, болам, келдингми, эшик очик... Ойнасиздан кўнгли дийдор оқисаи яқинлигини сезганди. Телевизордан эшитган жазо муддатини ўтаётган олтимиздан зиёф фуқаро афв этилгани ҳақидаги хушхабар унга сира тинчлик бермади. Дарров уйдагиларни тайёргарликка ундади, кечаси билан ҳовлини саранжом-саришташ билан овора бўлди. Вужуд толиб, бирозгина дам олди, лекин руҳиятида қандайдир енгиллик ва ажиб безовғалик бор эди. Ҳаёли ташқарида, дилбанднинг босаётган қадами сингари волидаи муҳтараманинг ҳам юрак уриши тезлаша бошлади, ҳаяжони ортди. Ва ниҳоят, неча йиллик орузи ушалди. Яратганга қилган илтиколари рўёбга чиқди. Ўғли соғ-саломаат қайтиб келди.

Мана, уч кундирки, бу хонадонда шодиёна. Ўзоқ муддатли жазони ижро этиш муассасасидан анча эрта қайтган Султонбек Мухиддинов ўз оиласи бағрида. Президентимизнинг жорий йил 31 январдаги “Озодликдан маҳрум этиш жазосини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалаш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони эшикка термилган қоракўзларга рўшнолик улашди.

ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони эшикка термилган қоракўзларга рўшнолик улашди. Мамнун чехраларни кўриш ва дил сўзларини қозоғга тушириш учун Наманган шахрининг Фаровон маҳалласида яшовчи Мухиддиновлар хонадонига шошилдим. Кувонч кўз ёшлари ҳали қурмаган онахоннинг меҳмонлар ташрифидан хурсандлиги, миннатдорлиги чексиз.

— Мухбир болам, Аллоҳга шукрки, энди бундан кейин қанча умр насиб этса, нонимни хотиржамлик билан ейман. Қўни-қўшини ва қариндошлар олдида юзимиз ёруғ бўлди. — дейди Марғуба опа Назимиддинова. — Илоҳим, ҳаммамнинг фарзанди ўз бағрида ўйнаб-қулиб юрсин. Бу бахтиёр дамларни ўзоқ кутдик. Аввалига ишонмадим, лекин ўша 63 нафар маҳкумнинг орасида Султонбеғим борлигини Худоийим дилимга солди. Уч йил бурун жазо муддати қисқаргани, ҳозир эса бутунлай озод бўлди. Юракларга қувват бағишлайдиган муҳим фармонни чиқарган, имкон берган, меҳрибон Президентимизнинг азиз боши омон бўлсин, уларни фақат дуо қиламиз...

Кўп йиллар кўп машинасини бошқариб, ҳайдовчилик касби билан пенсияга чиққан

отахон Абдулҳамид Мухиддинов ҳаёти давомида кечирган воқеалар тўғрисида сўзлай кетди. У бутунги дориламон кунларнинг, тинчликнинг, ҳалол меҳнатнинг қадри баландлигини, ота-онанинг жигарбанди учун дуоси ижобат бўлишини қайта-қайта таъкидлади. Шундан сўнг собиқ маҳкум Султонбек акани суҳбатга тортидик.

— Косибчилик билан рўзгор тебратётгандим. Нимадир бўлди-ю, эгри йўлга кириб, қаттиқ қоқилдим. 2002 йили сентябрь ойида диний экстремизм оқимида қўшилганим айби билан 30 йилга қамалгандим. Қамоқда салкам 20 йил ўтирдим. Муддатим тугашига 7 йил бор эди. Аммо дастлаб уч йилга қисқарди,

бугун эса бутунлай эркинман... Айтмасам бўлмайди, жазони ижро этиш муассасасида биз учун шароит ёмон эмасди. Озиқ-овқатдан камчилик бўлмади. Бадний ва ҳуқуқий китоблар, ижтимоий-сиёсий, диний газета-журналлар ўқидим, турли маънавий-маърифий, маданий тадбирларда фаол қатнашдим. Телевизор орқали Ўзбекистонимиздаги янгиликларни қузатиб бордим. Фикрларим яхши томонга ўзгарди. Умрининг ғаниматлигини, Ватаннинг, оиланинг, озодликнинг, соғинч туйғусининг қадрига етдим. Дарвоқе, туғилиб ўсган Наманганимизга келиб, очиги, кўчаларни танимадим. Шаҳримиз қиёфаси тамоман ўзгарибди, баланд иморатларни, техникалар уста курувчиларни кўриб, бунёдкорлик ишларига ўз ҳиссамни қўшсам дейман...

Султонбек ака қамоққа олинганда тўнғич ўғли чақалоқ эди. Турмуш ўртоғи билан муқаддас ришталари узилмаган экан, учрашиб туришди. Шу даврда яна бир ўғил, бир қиз қуришди. Қарамо-нимиз мусибатдан қийналса-да, сабр билан ворисларини тарбиялаб улғайтирган ота-онаси розилиги, аёли ва уч фарзанди қамолоти ҳамда жамият ривожини унинг жамини қуч-қайратини сафлашга,

66 Мана, уч кундирки, бу хонадонда шодиёна. Ўзоқ муддатли жазони ижро этиш муассасасидан анча эрта қайтган Султонбек Мухиддинов ўз оиласи бағрида. Президентимизнинг жорий йил 31 январдаги “Озодликдан маҳрум этиш жазосини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалаш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони эшикка термилган қоракўзларга рўшнолик улашди.

янги ҳаёт бошлашга аҳд қилган. У бутун орзу-армонлари, келажакдаги эзгу ниятлари билан ўртоқлашаркан, унга ишонч билдирган давлатимиз раҳбаридан кўндан-кўп миннатдор эканлигини билдирди. Хайрлашар чоғимизда самимий оҳанда қўшимча қилди: “Ука, кимнинг айби бўлса, ростдан афсусланиб, қалбдан кечирим сўраса, давлатимиз ҳам, Президентимиз ҳам афв этаркан. Шу гапимни албатта ёзинг. Чунки буни мендек адашган бошқалар ҳам ўқиниши, тушунишини ва яхши томонга ўзгаришини истамаи...”.

Орифжон Жўраев,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

